

İŞLETME YÖNETİCİLERİNİN MUHASEBE BİLGİLERİNİ KULLANIM DÜZEYİNİN ARAŞTIRILMASI VE ADIYAMAN UYGULAMASI

Mehmet KAYGUSUZOĞLU*

Osman ULUYOL**

ÖZET

İşletme yöneticileri, faaliyetlerini sürdürürken ve karşılaştıkları sorunları çözerken çok sayıda seçenek arasında bir tercihte bulunmak durumundadırlar. Karar vermek olarak adlandırılan bu konuda başarılı olabilmek için seçenekler hakkında yeterli ve doğru bilgiye sahip olunması gerekir. Bilgi, işletme içinden ve dışından çeşitli kaynaklardan sağlanabilir. Finansal nitelikli bilgilerin sağlandığı yer ise muhasebedir. Muhasebe bölümünden sağlanan bilgilerin niceliği ve niteliği büyük oranda yönetimin muhasebeden beklentileri ile muhasebe bölümünün yeterliliğine bağlıdır. Bu çalışmada, muhasebe bilgilerinin işletmelerin başarısındaki önemi vurgulanmıştır. Adıyaman'da faaliyet gösteren imalat işletmelerinin yöneticilerinin, muhasebe bilgilerinin ne tür yönetsel kararların alınmasında kullandıkları araştırılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; işletme yöneticilerinin sahip-yönetici veya profesyonel yönetici olması ve eğitim durumları ile muhasebe bilgilerini kullanım amaçları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Yöneticiler, muhasebe bilgilerini yasal bir sürecin çıktısı olduğu kadar işletme ve yönetim için de gerekli görmektedirler. Ancak muhasebe bilgilerinin daha çok rutin kararların alınmasında kullanıldığı, stratejik nitelikli uzun vadeli kararların alınmasında ise kullanımın yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe bilgisi, Yönetsel kararlar, Adıyaman

* Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

** Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Gölbaşı Meslek Yüksek Okulu

A RESEARCH ON THE USAGE LEVEL OF BUSINESS EXECUTIVES' ACCOUNTING INFORMATION AND ADIYAMAN PRACTICE

Mehmet KAYGUSUZOĞLU*

Osman ULUYOL **

ABSTRACT

Business executives have to make a choice among many options while carrying out their business and solving the problems that they come across. This is called as decision making process and in order to be successful at that process they need to have necessary and accurate information about all the options. Information can be provided from various sources, inside or outside of the company. The financial information is gathered from the accounting. The quantity and quality of the information provided from the accounting department depends highly on the expectations of the administration from the department and the efficiency of it. In this study, the significance of the accounting on the success of the businesses was emphasized. And what kind of managerial decisions are made with the accounting information by the executives of the manufacturing businesses in Adiyaman was researched.

The results of the study show that there is not a meaningful relation between being an owner-administrator, a professional administrator, education level and their intended usage of accounting information. Administrators regards the accounting both an output of the legal process and a must for business and administration. However, it was deduced that accounting information is generally used while making routine decisions and it is not sufficiently used while taking long term decisions.

Key Words: *Accounting Information, Managerial decisions, Adiyaman*

* Asst. Prof., Adiyaman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences

** Asst. Prof., Adiyaman University, Golbasi Vocational School

1. GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz dönem “bilgi toplumu”, bilgi ekonomisi, “sanayi sonrası toplum”, “yeni ekonomi”, “bilgi çağı” ve benzeri kavramlarla ifade edilmektedir.

“Bilgi toplumunun karakteristik özelliği, en temel meta konumundaki bilginin, yaşamın her alanında her geçen gün artan bir hızla ve küresel ölçekte, sürekli akıp arttığı, esneklik, çeşitlilik, yaratıcılık, yenilik gibi kavramların belirleyici olduğu, eğitilmiş bireyin ön plana çıktığı, etkileşimin son derece yüksek olduğu bir toplumdur”, diyor Gültan, bilginin hızlı yayılmasını ve eğitilmiş bireyi ön plana çıkarmaktadır (2003:47). Aktan ise (1998:118) bilgi toplumunu, “yeni temel teknolojilerin gelişmesiyle bilgi sektörünün bilgi üretiminin bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plana çıktığı, iletişim teknolojileri, bilgi otoyolları, elektronik ticaret gibi yeni gelişmeler ile toplumu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan sanayi toplumunun ötesine taşıyan bir gelişme aşaması” olarak tanımlamaktadır. Drucker ise “Kapitalizm Ötesi Toplum” adlı eserinde (1993:18), “Sanayi toplumunda doğal kaynaklar, emek ya da sermayenin temel ekonomik kaynakları oluşturduğunu, ama kapitalizm ötesi toplumda (bilgi toplumunda) temel ekonomik kaynağın bilgi olduğunu vurgulamaktadır. Servet yaratan esas faaliyetler, ne sermayenin üretime tahsisi, ne de emektir. Bunların her ikisi on dokuzuncu ve yirincinci yüzyıllara ait ekonomi teorilerinin kutuplarıdır. Şimdi artık değerler verim ve yenilik ile yaratılmaktadır. Bunların ikisi de bilginin işe uygulanmasıdır”, diyerek bilgi toplumunun temel karakteristiklerini ortaya koymaktadır.

Günümüz toplumlarının ve ekonomik birimlerinin karşılaştıkları sorunların çözümünde, rekabette ve ilerlemelerinin temelinde yatan en stratejik unsur bilgidir. Bilgi günümüzde kalkınmanın can damarı ve rekabetin vazgeçilmez unsurudur. Bilgi toplumuna geçişte stratejik kaynak sermaye değil, bilgidir. Zenginlik yaratmak için kullanılan kaynakların hiçbiri bilgi kadar önemli değildir. Yeni ekonomide bilgi ve teknolojinin üretime uygulanması ekonomik başarının anahtarıdır.

Bilginin bu kadar önemli olması karşısında, bilginin elde edilmesi aşamasından kullanılmasına kadar çeşitli maliyetlere katlanmak gerektiği gözden uzak tutulmalıdır. Yararlı bilgiye hızlı, etkin tam ve zamanında sahip olmak önemlidir. Elde edilen verilerin kullanılabilir hale getirilmesi için işlenmesi gereği de açıktır. İşlenen verilerin güvenliğinin sağlanarak stoklanması, zaman içinde meydana gelen gelişme ve değişimler ışığında gözden geçirilerek revize edilmesi de diğer önemli bir konudur. Elde edilen bilgilerin karar alıcılara tam ve eksiksiz olarak sunulması aşamalarının bütünlük içinde ele alınmasında büyük yarar vardır. Bu nedenle her işletmenin bu süreci kapsayan bir “bilgi sistemi” oluşturma zorunluluğu vardır.

Günümüzde giderek daha karmaşık hale gelen işletmeleri yönetebilmek için her konuda daha fazla bilimsel bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı karşılayabilmek için; finans, üretim, pazarlama, muhasebe, insan kaynakları vb. gibi faaliyet alanlarıyla ilgili alt bilgi sistemlerinin kurulması zorunlu olmaktadır. Bu alt bilgi sistemleri arasındaki koordinasyonun sağlanarak olası çatışmaların önlenmesi ve maliyet tasarrufunun sağlanması ancak bir üst çatı altında bütünleşik bir yaklaşımla

konunun ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu üst çatı “Yönetim Bilgi Sistemi”dir (Dinç ve Abdioğlu,2009: 163).

Yönetim bilgi sistemi, yönetsel fonksiyon ve kararlarda bilginin öneminin anlaşılmasıyla, yöneticilerin doğru bilgiye, doğru zamanda ve doğru kanallardan erişebilmelerini sağlamak amacıyla sistem yaklaşımının yönetime uygulanması ile ortaya çıkmıştır. İşletmeler açısından stratejik önemi olan muhasebe bilgi sistemlerinde yüksek kalitede, muhasebe bilgisinin üretilmesi, en başta işletmelerin amaçlarına ulaşılabilme noktasında büyük katkı sağlayacaktır (Acar ve Özçelik, 2011:13).

İşletmeler ister yerel veya ulusal isterse uluslararası düzeyde faaliyette bulunsunlar bilgi çağında faaliyetlerini küresel normlar perspektifinde planlayıp uygulamak zorundadırlar. Küresel normlar küresel rekabetin kritik unsurları olan kalite, verimlilik ve işbirliğidir. Kısacası Bilgi çağında organizasyonların; değişime ayak uydurabilmeleri için, bilgiye ve öğrenmeye açık olmaları, bilgiyi hızla sağlayan, süreceleyen, ileten bilgi teknolojilerine sahip olmaları, bilimsel gelişmeleri yakından izlemeleri, faaliyette buldukları sektörü iyi analiz etmeleri ve değişimleri anında algılamaları gerekir (Arslan, 2009:1515).

İşletme yöneticileri farklı konularla ilgili verecekleri kararlarda; üretim, pazarlama, araştırma geliştirme, dış ticaret, kambiyo, insan kaynakları, finans, iktisat vb. birçok alanda bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bu bileşenlerin hepsi yönetim bilgi sisteminin bir parçasıdır. Yönetim bilgi sisteminin en önemli bileşenlerinden biri de “Muhasebe Bilgi Sistemidir” (Gökdeniz, 2005:90). Muhasebe bilgi sistemi, işletme içindeki diğer sistemlerden (insan kaynakları, üretim, pazarlama gibi) bağımsız değildir. Bu sistemlerle sürekli bilgi alışverişi içindedir. Bu sistemlerde girilen veriler ve üretilen bilgilerin kalitesi muhasebe bilgilerinin kalitesini etkilemektedir (Demir, 2010:148).

2. MUHASEBE BİLGİLERİNİN YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİ

İÇİNDEKİ YERİ

Bir bilgi sistemi, bir organizasyonun amaçlarını ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için, bilgi toplama, kaydetme, işleme, saklama, yönetme ve raporlama aracı olarak kurulur. (Romney vd., 1997:18). Bilgi sistemleri ve bilgi teknolojileri birçok sanayi dalında çok sayıda işletmeye sorunlarını aşmada ve rekabet avantajlarını arttırma konusunda önemli bir rol oynar (Seetharman vd., 2010:95).

Muhasebe, işletmenin ve ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinde yararlanılan kıt kaynakların alternatif kullanım alanları arasında, bilinçli bir seçim yapabilmeleri için karar vericilerin ihtiyaç duyduğu bilgileri onlara sunarak çok önemli bir hizmet sağlar (Needles vd., 1999:3)

Genel olarak bir muhasebe bilgi sistemi; planlama, kontrol ve karar alma aşamaları için veri toplamak, bu verileri işlemek, kaydetmek ve verilerin dağıtımını yapma fonksiyonlarını içermektedir. Muhasebe bilgi sistemi bir organizasyonda, aşağıda sıralanan üç fonksiyonu yerine getirmektedir (Romney vd., 2000):

a) Faaliyetler ve operasyonlar için veri toplama ve kaydetme,

b) Planlama, uygulama, kontrol ve karar verme aşamaları için toplanan bu verileri ve bilgileri işleme,

c) İşlerin aksamadan sürdürülebilmesi için gerekli kontrolleri sağlama.

İşletme içinde yönetimin alacağı kararlara esas teşkil edecek bilgilerin üretildiği birçok merkez bulunmaktadır. Muhasebe de bu bilgi merkezlerinden biri hatta en önemlisidir denebilir Muhasebe bilgi sistemi, işletme organizasyonu içinde yer alan yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemidir. Finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebeleri de içeren geniş bir kavramdır (Gökdeniz, 86-87).

Muhasebe bilgi sisteminde işletmelerin sahip olduğu ekonomik varlıkların nasıl kullanıldığı ve bunların nasıl finanse edildiğine ilişkin bilgiler üretilir ve ilgili taraflara sunulur. Bu açıdan bakıldığında muhasebenin temel amacı, herhangi bir işletmenin finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını gösteren rapor ve bilgilerin sağlanması ile bu bilgi ve analizlerin ilgili kişilerce yorumlanması olarak ifade edilebilir (Çelik, 2003: 1). Yapılan yorum ve değerlendirmelerle; geçmişte yapılan işlemlerin sonuçları ve bu sonuçlara etki eden olaylar analiz edilir. Olayların nedenleri ile sonuçları arasında anlam bğılılıkları kurularak, gelecekte daha verimli işlerin yapılabilmesi yöntemlerinin düşünülmesine sevk eder.

Muhasebe bilgi sisteminde, işletmenin geleceğini şekillendiren mali nitelikli işlemlere ait veriler, farklı muhasebe süreçlerinde işlendikten sonra çeşitli karar mekanizmalarına (başta yöneticiler olarak) sunulacak muhasebe bilgileri üretilir.

Muhasebe bilgileri, ekonomik değeri olan ve birbirinden farklı amaçlar için kullanıcıları bulunan, ekonomik sistemi ve kullanıcıların davranışlarını etkileyen çok değişik süreçlerin bir araya gelerek oluşturduğu sistemli bir bütündür (Kısakürek ve Pekcan 2005: 107). Karar vericiler ekonomik değeri olan bilgiyi kullanarak, sahip oldukları üstünlükleri devam ettirme yanında zenginliklerini arttırmayı amaçlarlar.

Bu nedenle muhasebe sadece geçmişi kaydedici bir rol görmeyip (Young, 2006: 585), karar vericilere bu bilgileri kullanarak firmanın geleceğiyle ilgili kararlarında yardımcı olur. Karar vericilerin verdikleri karar gelecekte olacak olan olayları etkiler. Bu nedenle muhasebe bilgisi firma için hayati bir değere sahiptir (Bruns,1974:244).

İşletmelerin yoğun bir rekabet ortamında faaliyette bulunmaları ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler gibi önemli değişimler işletmelerde yeni yönetim anlayışlarına ve yaklaşımlarına neden olmuştur. Bu ve benzer değişim ve gelişmeler ise işletmelerin planlama ve kontrol işlevlerini yerine getirmesinde ihtiyaç duyulan bilgi alanlarını genişletmiştir. Bu nedenle planlama ve denetim açısından son derece önemli olan muhasebe bilgilerinin üretildiği süreçlerin yeterliliği ve yetkinliği önemlidir. Günümüzde işletmeler geleneksel muhasebe sistemi tarafından sağlanan bilgilerle yetinmeyip daha fazla ve detaylı bilgilere de ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bilgiler bir bütün olarak işletme temel bilgi sistemleri tarafından sağlanırken, işletme yönetiminin planlama ve kontrol işlevlerini yerine getirmesinde ihtiyaç duyulan bilgilerin büyük bir bölümü işletme temel bilgi sistemleri içerisinde yer alan muhasebe bilgi sistemi tarafından sağlanmaktadır (Karakaya, :38)

Ülkemizdeki işletmelerin çok büyük bölümü KOBİ konumundadır. Bu işletmelerin başta yöneticileri olmak üzere çalışanlarının yeterli bilimsel bilgi ve tecrübeden yoksun olmaları, sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bilginin

önemine inanan, alacağı kararlarda bilgiyi etkin bir şekilde kullanmaya özen gösteren yöneticilerin sayısı arttıkça sorunlar daha kolay çözülecektir.

İşletmede bir muhasebe departmanının varlığı, burada çalışanların sayısı ve niteliği, düzenlenen finansal tabloların çeşidi muhasebeye verilen değeri gösteren bir takım ip uçlarıdır. Muhasebe bilgilerinin hangi yönetsel kararlarda kullanıldığının bilinmesi önemlidir. Bu araştırmanın konusunu, yöneticiler açısından önemi her geçen gün artan muhasebe bilgilerinin üretildiği örgütsel yapı ve süreçler, elde edilen bilgilerin fiilen kullanıldığı yerler ile güncel ve karmaşık işletmecilik sorunlarının çözümünde muhasebe bilgisinin öneminin ortaya konması oluşturmaktadır.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Muhasebe bilgileri, işletmelerde özellikle yatırım, finansman, kar dağıtımı gibi finansal konular başta olmak üzere üretim, pazarlama, insan kaynakları gibi diğer işletme fonksiyonlarının planlanması, koordinasyonu ve denetimi işlevlerinin yerine getirilmesinde de kullanılmaktadır.

Yönetim kararlarının alınmasında muhasebenin rolü, bir kısım işletmecilik sorunlarının çözümünü kolaylaştıracak bilgilere ulaşmayı sağlamasıdır. Bu sorunlar; fiyatlama, stok planlama ve yönetimi, müşteri hizmetleri (Hall, 2007: 12) gibi rutin karar alanları ile ilgili olabileceği gibi, sermaye yatırımları, mamul çeşitlendirilmesi veya zarar eden bir mamulün üretimine son verilmesi gibi stratejik özellikli konularla da ilgili olabilir.

Muhasebenin en önemli fonksiyonlarından biri, geleceği tahmine yaramasıdır. Bu, geride kalan bir muhasebe dönemi ile ilgili muhasebe bilgilerine dayalı olarak, gelecekteki ekonomik olayların ve süreçlerin gelişme trendini belirlemeyi kapsar. Ekonomik ve finansal istikrarın olmaması olarak tanımlanan kriz zamanlarında, tahmin yapmak çok zor olmakla birlikte çok önemlidir (Scorte vd, 2009:198). Kriz dönemlerinin en az kayıpla geçilmesi için yapılacak planlarda geçmiş faaliyetlere ait sağlıklı ve güvenilir verilerin olması büyük fayda sağlar.

Yapılan araştırmalar, muhasebe bilgisinin, organizasyondaki yöneticilerin artan bilgisi ve buna bağlı olarak istenen organizasyonel kararları almadaki yeteneklerinin, kararların niteliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Kalmış ve Dalgın, 2010:114).

Muhasebe bilgileri özellikle karar vermede, kararı kolaylaştırıcı rolü karar öncesi belirsizliği azaltmak amacıyla bilginin tedariki ile ilgilidir. Muhasebe bilgisinin kararı kolaylaştırıcı olarak kullanılmasının amaçları çalışanların bilgisini geliştirmek, böylece organizasyonla ilgili arzu edilen kararları almalarında yeteneklerini arttırmak ve hareket seçenekleri hakkında daha iyi bilgilendirmektir (Sprinkle, 2003: 302). Muhasebe bilgileri sadece karar vermeyi kolaylaştırmakla sınırlı kalmaz. Aynı zamanda, rasyonel kararların uygulanması, yürütülen faaliyetlerin etkinliği, verimliliğini ve karlılığını da arttırmaktadır.

Muhasebe, etkin bir yönetimin en önemli aracıdır. İşletme yönetimleri muhasebe raporlarındaki verilere dayalı olarak kararlar almalı ve yönetim politikalarını belirlemelidirler.

Konu ile ilgili yapılan birçok araştırmanın sonucunda göre, başta küçük ve orta ölçekli işletmeler olmak üzere muhasebe bilgilerine yeterince önem verilmediği, muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin yönetim fonksiyonlarının daha etkin hale

getirilmesi konusunda sağlayacağı katkının farkında olmadıkları, finansal tabloların ise sadece yasal yükümlülükler nedeniyle hazırlandığı belirlenmiştir (Reid and Smith, 2007:31).

İngiltere’de yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, işletmelerin finansman sıkıntısı çekmesi ile muhasebe bilgilerinin yetersizliği arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Kredi talebinde bulunan ve talebi olumsuz karşılanan işletmelerin çoğunda yeterli muhasebe sisteminin bulunmadığı belirlenmiştir (Day and Taylor, 2002: 1).

Muhasebe bilgilerinin yönetim kararlarında kullanımı ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda yöneticilerin aldıkları kararlarda muhasebe bilgilerinin kullanmadıkları (Mc Kinnon and Bruns 1992:197) belirlenirken, başka araştırmada ise, yine yöneticilerin stratejik kararlarda muhasebe bilgilerinin temel başvuru kaynağı olarak kabul etmedikleri saptanmıştır (Weeken and Wouters, 2002:347).

Konu ile ilgili olarak ülkemizde yapılan çalışmalarda da (Kalmış ve Dalgın, 127; Yardımcıoğlu, 2006; 103) işletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerinin rutin kararların alınmasında kullandıkları, stratejik kararların alınmasında muhasebe bilgilerinin yeterli şekilde kullanılmadığı belirlenmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI, YÖNTEMİ VE ELDE EDİLEN BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Araştırmanın Amacı

İşletmelerin başarısı, yöneticilerin zamanında alacakları doğru kararlara bağlıdır. Bunun için yöneticilere zamanında, doğru ve yeterli bilgi sunulmalıdır. İşletmenin bilgi deposu konumundaki muhasebe bilgi sistemi ve muhasebe örgütü önemli görev üstlenmektedir. İşletme içinde muhasebe bölümünün varlığı, bu bölümde çalışanların sayı ve nitelik olarak yeterliliği gibi konular doğrudan üretilecek bilgilerin kalitesine etki etmektedir. Bu ise alınacak kararların isabet derecesine etki eden en önemli faktördür.

Bu araştırma, işletme yöneticilerinin konumu ve eğitim durumları ile muhasebe bilgilerinin kullanımı arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacını taşımaktadır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma Adıyaman’da faaliyet gösteren sanayi işletmelerini kapsamaktadır. Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası’nın kayıtları esas alınarak, listede yer alan 74 işletmelerden 60 tanesi uygulamanın örneklem alanı olarak seçilmiştir. Veri toplama yöntemi olarak, “Anket Yöntemi“ kullanılmıştır. Yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanan 56 işletmeye ait veriler analiz kapsamına alınmıştır.

4.3. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmanın temel varsayımı, Küçük ve Orta Boy İşletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerinin işletme ile ilgili stratejik kararların alınmasında kullanmadıkları, daha çok günübirlik, rutin işlerin yürütülmesinde kullandıkları tezi oluşturmaktadır. Bunun temel nedeni olarak da yöneticilerin, yönetim konusunda yeterli eğitimi

almadıkları ve karar sürecinde muhasebe bilgilerini nasıl kullanacaklarını bilmemelerinin etkin olduğu varsayılmıştır. Yöneticilerin yeterliliklerinin ve tercihlerinin, muhasebe departmanının kurulması ve muhasebe bilgilerinin yönetim kararlarında daha etkin kullanımında etkili olacağı kabul edilmiştir.

4.4. Araştırmadan Elde Edilen Verilerin Analiz ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen verilerin analizin edilmesinde SPSS veri analiz programı kullanılmıştır. Toplanan veriler; Frekans analizi, Anova testi, T testi ve Korelasyon testlerine tabi tutularak analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgular üç ana grupta toplanarak yorumlanmıştır. Birinci bölümde; işletmelerin genel özellikleri, ikinci bölümde; yöneticilerin muhasebe bilgi düzeyi, muhasebe bilgilerinin önemi hakkındaki görüşleri, muhasebe örgütünün yapısı ile üretilen muhasebe bilgilerinin çeşitleri üzerinde durulmuştur. Son bölümde ise, yöneticilerin işletmedeki konumu, öğrenim durumu vb. değişkenler ile muhasebe bilgilerinin daha çok hangi yönetim kararlarında kullanıldıkları arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığı test edilmiştir.

4.4.1. İşletmelerle ilgili Genel Bilgiler

Bu bölümde araştırma kapsamında yer alan işletmelerin; hukuki statüleri, faaliyette buldukları sektörler, satış hâsılatları, istihdam edilen çalışan sayısı, faaliyet süresi, yöneticinin işletmede çalıştığı süre ve eğitim durumu vb. bulgular yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar Tablo 1'de raporlanmıştır.

Anket kapsamındaki 56 işletmeden 32'si (% 57,1) limitet şirket statüsündedir. İkinci sırada % 23,2 ve 13 işletme ile anonim şirket gelmektedir. Sermaye şirketlerinin bütün işletmelere oranı % 80, 3'dür. İşletmelerin % 70'inin 10 yıllık bir geçmişe sahip olduğu, faaliyet süresi 20 yıldan fazla olan işletme sayısı 6'dır.

İşletmelerin 22 tanesi tekstil-dokuma, 10 tanesi de gıda sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Bu bağlamda Adıyaman'da tekstil ağırlıklı bir sanayi yapısının olduğu gözlenmektedir. Yaklaşık işletmelerin % 40'ı tekstil sektöründe faaliyet yürütmektedir. 2010 yılı satış hâsılatları dikkate alındığında, 41 işletmenin 1.000.000 TL'nin altında yer aldığı görülmektedir. AB'ye Göre 2005'den itibaren Geçerli KOBİ Kriterlerine göre, yıllık satış hâsılatı 2.000.000 Euro'nun altında olanlar "mikro", 2.000.000 Euro ile 10.000.000 Euro arasında olanlar küçük ölçekli işletme kabul edilmektedir. Buna göre araştırma kapsamındaki işletmelerin % 90'ı mikro, kalan % 10 ise küçük ölçekli işletme kategorisinde yer almaktadır. AB ölçütlerine göre orta ölçekte işletme bulunmamaktadır.

Tablo 1: İşletmelerin Genel Özellikleri

		Frekans	%
İşletmelerin Hukuki Yapısı	Şahıs İşletmesi	9	16,1
	Adi Şirket	2	3,6
	Limitet Şirket	32	57,1
	Anonim Şirket	13	23,2
Faaliyet Alanları	Gıda	10	17,9
	Tekstil- Dokuma	22	39,3
	Demir-Çelik	9	16,1
	Orman Ürünleri	1	1,8
	Plastik Sanayi	2	3,6
	Diğer	2	3,6
2010 Yılı Satış Hâsılatları	100.000 TL den az	8	14,3
	100.000 TL - 250.000 TL	10	17,9
	251.000 TL - 500.000 TL	8	14,3
	501.000 TL - 1.000.000 TL	15	26,8
	1.000.001 TL -5.000.000 TL	9	16,1
	5.000.000 TL ve üzeri	6	10,7
İstihdam Edilen Çalışan Sayısı	1-10	4	7,1
	11-20	15	26,8
	21-30	8	14,3
	31-50	6	10,7
	51-100	11	19,6
	101 ve üzeri	12	21,4
İşletmenin Faaliyette Bulunduğu Süre	1-5 yıl	14	25,0
	6-10 yıl	25	44,6
	11-15 yıl	7	12,5
	16-20 yıl	4	7,1
	21 yıl ve üzeri	6	10,7

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının çalışan işçi sayısına göre yaptığı sınıflandırmaya göre ise (10 işçiden az mikro, 50'den az küçük ve 250'den ise orta ölçekli) işletmelerin % 7'si mikro, % 93'ü ise küçük ölçekli işletmedir.

Tablo 2: Yöneticilerin İşletmedeki Konumu ve Görev Süreleri

		Frekans	%
Yöneticinin İşletme İçindeki Konumu	Sahip - Yönetici	40	71,4
	Profesyonel Yönetici	16	28,6
Yöneticinin İşletmede Görevde Bulunduğu Süre	1-5 yıl	23	41,1
	6-10 yıl	21	37,5
	11-15 yıl	4	7,1
	16-20 yıl	5	8,9
	21 yıl ve üzeri	3	5,4

Tablo 2'ye göre araştırma kapsamındaki işletmelerin 40'ında işletmenin yöneticisi aynı zamanda işletmenin sahibidir. Ancak 16 işletmede profesyonel yönetici bulunmaktadır. İşletmelerde muhasebe uygulamalarını etkileyen önemli faktörlerden biri işletmenin büyüklüğü diğeri ise işletmede yönetici ve ortaklık yapısının farklılaşmış olması yani kurumsallaşmadır. Sahiplik ile yöneticilik birbirinden ayrıldığı ölçüde işletmenin finansal raporlama yükümlülüğü artmaktadır. Bu kapsamda, işletme sahibinin işletme yöneticisi olması durumunda, yöneticinin kimseye hesap vermesi gerekmediğinden muhasebe bilgileri, muhasebe örgütü ve finansal raporlama hak ettiği ilgiyi görememektedir.

İşletme yöneticilerinin % 41'i 1 ile 5 yıl arasında bulunduğu işletmede yöneticilik kapmaktadır. 10 yıldan fazla süredir aynı işletmede yöneticilik yapanların oranı % 21,4'dür.

İşletme yöneticilerinin eğitim durumu aynı zamanda yöneticilerin ilgi ve bilgi alanlarını belirtmektedir. Mühendis kökenli yöneticilerin üretim ile araştırma geliştirmeye önem vermeleri, idari bilimler mezunlarının ise muhasebe, pazarlama ve beşeri ilişkilere önem vermeleri doğaldır. Araştırma kapsamındaki işletme yöneticilerinin 30'unun hiç yüksek öğrenim görmediği (Tablo 3) görülmektedir. Lisans mezunu 21 yöneticinin ise sadece 9'u idari bilimler alanında öğrenim görmüştür. Araştırma sonucu elde edilen bulgular yönetici profiline günümüz işletmecilik dünyasının gereklerinden son derece uzak olduğu göstermektedir.

4.4.2. Muhasebe Bölümünün İşletme İçindeki Konumu ile İlgili Bulguların Değerlendirilmesi

Bu kısımda, işletme içerisinde bağımsız bir muhasebe biriminin bulunup bulunmadığı, muhasebe biriminde çalışan personelin nitelik ve niceliği, finansal tablolardan hangilerinin hazırlandığı, finansal tablo verilerinin daha çok hangi konularda kullanıldığı test edilmiştir.

Tablo 3: Yöneticilerin Eğitim Durumu ve Uzmanlık Alanları

		Frekans	%
İşletme Yöneticilerinin Öğrenim Durumu	Normal Lise	20	-37,1
	Meslek Lisesi	10	18,5
	Yüksekokul	2	3,7
	Üniversite-Lisans	21	38,9
	Yüksek Lisans - Doktora	1	1,8
	Toplam	54	100
İşletme Yöneticilerinin Uzmanlık Alanları	Mühendislik Bilimleri	9	42,8
	İdari Bilimler	9	42,8
	Eğitim Bilimleri	1	4,8
	Fen Bilimleri	2	9,6
	Toplam	21	100

Tablo 4’deki sonuçlara bakıldığında, araştırma kapsamında yer alan işletmelerin 51’inde bağımsız bir muhasebe biriminin bulunduğu belirlenmiştir. İşletme içinde bağımsız bir muhasebe biriminin bulunması, bilgiye daha hızlı ulaşmayı olanaklı kılması açısından olumlu değerlendirmek gerekir. Bu işletmelerden sadece 4’ünde SMMM istihdam edilmektedir. Diğer işletmeler muhasebenin resmi boyutunu işletme dışından SMMM’ler ile yürütmektedirler

Bu işletmelerde muhasebe personeli sayıca çok yetersizdir. Muhasebe bölümünün olduğunu belirten işletmelerde çalışan toplam 69 kişi, işletme başına 1,3 kişiye denk gelmektedir. İki kişiyi dahi bulmayan çalışanı ile muhasebe birimlerini kurumsallaşmış bir örgüt birimi olarak kabul etmek mümkün değildir. İşletmelerin bir çoğunda ön muhasebe olarak adlandırılan ve genellikle bir personelin istihdam edildiği muhasebe birimleri bulunmaktadır. Muhasebe bölümünde çalışanların eğitim durumu da son derece yetersizdir. Muhasebe personellerinin % 57’si lise mezunudur. Fakülte mezunlarının oranı ise sadece % 19’dur.

İşletmelerde çalışan muhasebecilere ödenen ücret açısından bir değerlendirme yapmak gerektiğinde; 27 işletmede ödenen ücret aylık 1.000 TL.’nin altındadır. Çalışanlara ödenen ücret, birçok şeyin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Değerlendirme kriterlerinden biri de işletmeye sağladığı fayda ve personelin vazgeçilemezliğidir. Bu açıdan bakıldığında, işletmelerde muhasebecinin önemli bir konumda olmadığı söylenebilir. 1.000 TL. ile 5.000 TL. arasında ücret alan muhasebecilerin oranı ise % 28’dir.

Tablo 4: Muhasebe Bölümünün İşletme Organizasyonu İçindeki Konumu:

		Frekans	%
İşletmelerde Muhasebe Bölümü	Var	51	91,1
	Yok	5	8,9
	Toplam	56	100
Muhasebe Bölümü Personeli Sayısı ve Durumu	Normal Lise	22	0,32
	Meslek Lisesi	17	0,25
	Meslek Yüksekokulu	16	0,23
	Fakülte	13	0,19
	Lisansüstü	0	0,00
	Diğer	1	0,01
	Toplam	69	1,00
Muhasebeciye Ödenen Ücretin Tutarı	100-500 TL	9	0,17
	501-1000 TL	28	0,52
	1001-5000 TL	15	0,28
	5000 ve üzeri	2	0,04
	Toplam	54	1,00

Günümüzün güncel sorunlarının çözümü noktasında yeterli mesleki eğitimi almamış personellerin, çalıştıkları işletmede karşılaştıkları sorunların çözümüne yarayacak verileri üretmeleri ve katkı sunmaları beklenmemelidir.

İşletme yöneticileri karşılaştıkları finansal ve muhasebe ile ilgili sorunlarının çözümünde ağırlıklı olarak (% 84) mali müşavirlerin danışmanlığına başvurmaktadır. Bunu ikinci sırada, yöneticilerin kendi sezgi ve yetenekleri izlemektedir.

Araştırmanın bu bölümünde, işletme yöneticilerinin sahip oldukları muhasebe bilgilerini, işletmedeki muhasebe birimini ve bu birim tarafından sunulan bilgiler hakkındaki değerlendirmeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablodaki verilerden, 56 işletme yöneticisinden 47'si (% 84) muhasebe ve finansman konusundaki bilgisinin yetersiz olduğunu söylerken, % 83'ü muhasebe bilgilerinin yöneticiler için önemli olduğunu, % 87'i ise bu muhasebe-finance konusundaki bilgilerinin arttırmak istediklerini belirtmişlerdir. Muhasebe bilgilerinin işletmede ne tür sorunların çözümünde kullanılabileceği konusunda bilgisi olmayan yöneticilerin bu bilgilere yeterli önemi vermesi de beklenemez.

Tablo 5: Muhasebe – Finans Alanında Danışmanlık Alınan Yerler

		Frekans	%
Muhasebe - Finans Konusunda Danışılanlar	Muhasebeci-Mali Müşavir	47	0,84
	Ortakları Veya Aile Fertleri	1	0,02
	Kendi Sezgi ve Yetenekleri	4	0,07
	Bankalar	2	0,04
	Kobi Destek Kuruluşları	1	0,02
	Finans Uzmanı	0	0,00
	Diğer	1	0,02
	Toplam	56	1,00

Yönetim süreci bilgiye ihtiyaç duyar. Muhasebe, her örgütte yer alan en önemli bilgi sistemlerinden biridir. Yöneticilerin örgütsel görevlerini başarabilmeleri için muhasebeyi anlamaları gereklidir. Bu nedenle temel muhasebe kavramları ile muhasebe bilgilerinin yönetim faaliyetlerinde kullanımının öğrenilmesi açısından muhasebe, geleceğin yöneticileri için üzerinde çalışılması gereken konulardan biridir (Mc Kinnon and Bruns, 1992:2).

Tablo 6: Yöneticilerin Muhasebe Bilgi Düzeyi ve Muhasebe Bölümünden Memnuniyeti

		Kesinlikle Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Muhasebe Finansman konusundaki bilgimi yeterli buluyorum	Frekans	25	22	3	4	2	56
	%	0,45	0,39	0,05	0,07	0,04	1,00
Muhasebe Finansman konusundaki bilgimi arttırmak isterim	Frekans	23	26	3	2	2	56
	%	0,41	0,46	0,05	0,04	0,04	1,00
	%	0,16	0,45	0,32	0,04	0,04	1,00

Tablo 6: Yöneticilerin Muhasebe Bilgi Düzeyi ve Muhasebe Bölümünden Memnuniyeti'nin Devamı

Yöneticilerin muhasebe bilgilerinden yeterince yararlandığını düşünüyorum	Frekans	3	18	11	21	3	56
	%	0,05	0,33	0,20	0,39	0,04	1,00
Yöneticisi bulunduğum işletmede muhasebe bilgilerinden yeterli derecede yararlanılmaktadır	Frekans	6	31	8	8	3	56
	%	0,12	0,56	0,14	0,14	0,04	1,00
Yöneticiler için muhasebe bilgileri önemlidir	Frekans	25	21	5	3	2	56
	%	0,45	0,38	0,09	0,05	0,04	1,00
Muhasebe bölümünün sunduğu bilgilerin niteliği ve niceliği yeterlidir	Frekans	7	29	13	2	5	56
	%	0,15	0,53	0,24	0,04	0,04	1,00
Muhasebe bilgilerinin doğruluğu konusunda hiçbir şüphe duymuyorum	Frekans	9	25	18	2	2	56
	%	0,16	0,45	0,32	0,04	0,04	1,00

Düzenlenebilecek eğitim programları veya tezsiz yüksek lisans öğrenimi ile bu konudaki eksiklik kapatılabilir. Yöneticilerin muhasebe bilgilerinin yeterli bir şekilde yönetim kademelerinde kullanılıp kullanılmadığına ilişkin bulgulara göre, (çekimser olanlar da olumsuz gruba dahil edildiğinde) 35 işletme yöneticisi (% 63) muhasebe bilgilerinin arzu edilen seviyede kullanılmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Muhasebe bilgilerinin nitelik ve nicelik olara yeterliliği ile güvenilirliği konusunda, kararsız olanların oranı görmezlikten gelinemeyecek kadar fazladır.

4.4.3. Muhasebede Üretilen Verilerin Niteliği ve Kullanım Alanları ile İlgili Bulguların Analizi:

Bu bölümde öncelikle hangi finansal tabloların hazırlandığı ve finansal tablo bilgilerinin ne amaçlarla kullanıldığı sorgulanmıştır. Tablo 7'den de görüleceği üzere işletmelerin tümünde zaten yasal olarak hazırlanması zorunlu olan temel finansal tablolar hazırlanmaktadır. Temel mali tablolar, işletmelerin mali durumu ile faaliyet sonuçlarının analiz edilmesi açısından gerekli olmakla beraber, özel kararların alınabilmesi için diğer mali tabloların da hazırlanıyor olması beklenir. Ancak araştırma kapsamındaki işletmelerde tali (ek) mali tabloların hazırlanma oranı oldukça düşüktür. Bu sonuç, muhasebe verilerinden özel amaçlı olarak yeterince yararlanılmadığını göstermektedir. Gelecekteki faaliyetlerin planlanması ve olası risklere karşı önlem olması açısından bütçe son derece önemli olduğu halde, bütçe yaptığını söyleyen işletmelerin oranı sadece % 18'dir.

Tablo 7: Hazırlanan Finansal Tablolar

		Frekans	%
Hazırlanan Finansal Tablolar	Bilanço	55	98,2
	Gelir Tablosu	55	98,2
	SMM Tablosu	23	41,1
	Nakit Akım Tablosu	19	33,9
	Fon Akım Tablosu	10	17,9
	Bütçe	13	23,2

Yöneticinin işletme içindeki konumuna göre (sahip- yönetici veya profesyonel yönetici) işletmelerde düzenlenen mali tabloların çeşitliliğinde ve sayısında ortalama olarak artış gözlenmektedir. Aşağıdaki tablodan gözleneceği üzere profesyonel yöneticilerin ek mali tabloları düzenleme ortalamaları daha yüksektir. Tablo 8'deki veriler, profesyonel yöneticilerin işletmelerinde ek mali tabloların daha fazla düzenlendiği görülmektedir.

Düzenlenen mali tablolar ile işletme yöneticilerinin konumu arasındaki ilişkinin ölçülmesini yapmak üzere yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre; profesyonel yöneticiler ile sahip- yöneticilerin finansal tabloları düzenlemeleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğuna dair bir sonuç elde edilmemiştir. Bu sonucu olağan karşılamak gerekir. Çünkü; temel mali tabloların düzenlenmesi yasal bir zorunluluktur.

Tablo 8: Yöneticinin Konumu ile Mali Tabloların Hazırlanması Arasındaki İlişki

Hazırlanan Finansal Talolar	İŞLETME YÖNETİCİSİNİN KONUMU	
	Sahip-Yönetici	Profösyönel Yönetici
Bilanço	2	2
Gelir Tablosu	2	2
Satılan Mamulere Maliyeti Tablosu	1,35	1,6
Nakit Akım Tablosu	1,28	1,53
Fon Akım Tablosu	1,15	1,27
Mizan	1,33	1,5
Bütçe	1,2	1,31

Araştırma kapsamındaki işletmelerde finansal tabloların hangi amaçlar için hazırlandığı test edilmiştir. Alınan yanıtlarda, finansal tabloların işletme içi ve dışı kullanımlar için hazırlandığı görülmüştür. Tablo 9'den de görüldüğü üzere, anketi cevaplayan işletmelerin % 100'ü yasal olarak zorunlu olması, % 98'i işletme için gerekli olması nedeniyle finansal tabloların düzenlendiğini bildirmişlerdir. Kredi kuruluşların sunulmak üzere finansal tabloların hazırlandığını söyleyenlerin oranı %

86'dır. Araştırma kapsamındaki işletmelerin, imalat sektöründe çalışıyor olmaları muhasebe ve finansal tablo verilerinin işletme içinde daha etkin olarak kullanılmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 9: Finansal Tabloları Hazırlama Amaçları

		Frekans	%
Finansal Tabloları Hazırlama Amaçları	Kanunen Zorunlu Olması	56	100
	İşletme İçin Gerekli Olması	55	98
	Kredi Kuruluşlarının İstenmesi	48	86
	Yöneticilerin Karar Almasına Yardımcı Olması	51	91
	Meslek Örgütleri veya Diğer Kuruluşlara Verilmesi Gereği	45	80

Araştırmada üzerinde durulan konulardan biri de İşletme yöneticilerinin, muhasebe bilgilerini daha çok hangi amaçlar için kullandıklarının belirlenmesi olmuştur. Tablo 10'a ait sonuçlar incelendiğinde, maliyet-giderlerin kontrol edilmesi yaklaşık % 93 ile muhasebe bilgilerinin kullanımında ilk sırada gelmektedir. İşletmelerin rekabet ettikleri alanların başında fiyat gelmektedir. Fiyatı belirleyen önemli unsur ise maliyetlerdir. Bu açıdan sonucun bu şekilde çıkmasını olağan karşılamak gerekir. Ancak fiyatlama kararlarındaki kullanımın bu kadar yüksek olmaması, fiyatlamada maliyetler dışında bir takım faktörlerin de etkili olduğunu göstermektedir.

Veriler incelendiğinde, gelecekle ilgili daha stratejik ve uzun vadeli olarak nitelendirilebilecek karar alanlarında (Yeni bir yatırıma başlama, yeni makine-teçhizat alımı, yeni bir mamulün üretimine, bütçe hazırlama gibi.) muhasebe bilgilerinin kullanım düzeyinin düşük olduğu gözlenmektedir. Yardımcıoğlu tarafından 2006 yılında yapılan (2006:97) bir çalışma ile Kalmış ve Dalgın tarafından 2010 yılında (201:126) yapılan çalışmalarda benzer sonuçlar ortaya konmuştur.

Müşteri hesaplarının kontrolü, ise yaklaşık % 90 ile ikinci en önemli kullanım alanını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki işletmeler küçük ölçekli olduğundan üretim az sayıda çalışan ve makine-ekipman ile yürütülmektedir. Üretim faaliyeti daha küçük birimlere (sorumluluk merkezlerine) ayrılmadığından birim yöneticilerin performanslarının ölçümü için muhasebe bilgilerinin kullanım oranı düşük düzeydedir.

Muhasebe bilgilerinin kullanımının işletme yöneticisinin işletmedeki konumuna göre farklılık gösterip göstermediği ayrıca test edilmiştir.

Tablo 10: Muhasebe Bilgilerinin Kullanım Alanları

		Frekans	%
Muhasebe Bilgilerinin Kullanım alanları	Fiyatlama Kararları	42	75,0
	Yeni bir mamulün üretimine başlama	39	69,6
	Yeni bir yatırıma başlama	47	83,9
	Karlılık analizlerinin yapılması	43	76,8
	Yeni makine-teçhizat alımı	40	71,4
	Çalışanlara yapılacak ücret ödemesi	42	75,0
	Müşteri cari hesaplarının takibi	50	89,3
	Bütçe hazırlanması	31	55
	Performans Ölçümü	26	46,4
	Maliyet-Gider Kontrolü	52	92,9

Yapılan analize göre işletme yöneticisinin işletmedeki konumu açısından bağımsız gruplar T testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo verileri incelendiğinde, yöneticinin konumu açısından ölçüğün maddelerine verilen yanıtların puan ortalamaları arasında farklar gözlenmiştir. Söz konusu bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testinin sonucuna göre muhasebe bilgilerinin fiyatlama konusundaki kullanımı maddesinde anlamlı farklar çıkmıştır. (\bar{X} Sahip-yönetici = - 2,47 ve \bar{X} profesyonel-yönetici = 4,0, t= - 2,78 ve p< 0,05) .

Bu verilere göre, profesyonel yöneticiler fiyatlama kararlarına ortalama 4 vermişlerdir. Sahip yöneticilerde ortalama 2,47'dir. Buna göre sahip yöneticiler muhasebe verilerini fiyatlama gibi rutin kararlarda daha etkin olarak kullanmaktadırlar. Diğer değişkenlerle yöneticinin konumu arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 11: İşletme Yöneticisinin İşletmedeki Konumu Açısından Muhasebe Bilgilerinin Kullanımının Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Yöneticinin İşletme İçindeki Konumu	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Fiyatlama Kararları	Sahip - Yönetici	38	2,4737	1,79695	-2,788	,007
	Profesyonel Yönetici	16	4,0000	1,93218		
Butce Hazırlama	Sahip - Yönetici	38	3,6316	1,93713	,340	,735
	Profesyonel Yönetici	16	3,4375	1,86078		
Performans Değerleme	Sahip - Yönetici	38	4,8158	1,76842	1,018	,313
	Profesyonel Yönetici	16	4,2500	2,08167		
Yatırım Kararı Verme	Sahip - Yönetici	38	3,7368	1,85537	1,215	,230
	Profesyonel Yönetici	16	3,0625	1,87861		

Sd=52

Tablo 12: Mali Tablo Verilerinin Kullanıldığı Yerlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı

	Önem Derecesi							Ağırlıklı Ortalama		Önem Sırası
	1.der	2.der	3.der	4.der	5.der	6.der	7.der	Toplam	%	
Fiyatlama	22	4	8	3	12	3	2	274	0,173	2
Bütçeleme	5	16	9	6	7	3	7	234	0,148	4
Performans Değerleme	3	6	7	9	4	16	9	181	0,114	6
Yatırım Kararları	9	9	12	9	5	7	4	246	0,155	3
Stratejik Plan Yapımı	9	7	5	5	13	9	6	213	0,134	5
Maliyet Kontrolü	18	9	9	8	7	5	2	290	0,183	1
Yeni Mamul Üretimi	3	2	2	13	4	7	22	143	0,090	7
TOPLAM								1581	1	

Ankete katılan işletme yöneticilerine mali tablolardaki verileri kullanım yerlerinin önemine göre 1'den 7'ye doğru derecelendirmeleri istenmiştir. Önem derecesine göre sıralanan seçenekler (önem derecesi 1 olan 7, önem derecesi 2 olan 6 ...vb. gibi) ağırlıklandırılmıştır. Daha sonra her bir seçeneğin ağırlığı toplama oranlanarak, toplam içindeki oranı belirlenmiştir. Buna göre yapılan sıralamada yöneticiler, muhasebe bilgilerini fiyatlama kararlarında kullanmayı birinci derecede önemli bulmaktadırlar. Maliyetlerin kontrol altında tutulması açısından muhasebe bilgilerinin kullanımı ikinci sırada yer almaktadır. Yatırım kararlarında kullanıma verilen önem üçüncü sırada gelirken, performans değerlendirme ve yeni mamul üretiminde muhasebe bilgilerinin kullanımına atfedilen önem sıralamada sonlarda gelmektedir.

Muhasebe bilgilerinin yöneticinin konumuna göre kullanım yeri arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığını sorgulamaya yönelik olarak yapılan korelasyon testi sonuçlarına göre, işletme yöneticilerinin konumu ile muhasebe bilgilerinin yönetsel kararlardaki kullanım alanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen verilere göre araştırma kapsamındaki işletmelerin % 90'ı mikro, % 10 ise küçük ölçekli (AB Kobi Tanımına göre) işletme kategorisinde yer almaktadır. İşletmelerin % 80'ni sermaye şirkettir. İşletme yöneticilerin % 71'i aynı zamanda işletmenin sahibidir. İşletme yöneticilerinin ancak % 39'u lisans seviyesinde öğrenim görmüştür. Bunların da ancak 9'u (bütün işletme yöneticilerinin % 16'sı) İdari Bilimler alanında lisans öğrenimi görmüştür. Bu anlamda, işletme yöneticilerinin günümüz işletmecilik dünyasının gerektirdiği temel işletmecilik ve yöneticilik bilgisine sahip olmadıkları görülmektedir.

Ayrıca işletmelerin 51'inde muhasebe birimi bulunmaktadır. Muhasebe biriminde çalışanların sayısı ortalama olarak 1,3 kişi/ işletmedir. Muhasebede personelin yetersiz olması bu konuda henüz bir kurumsallaşmanın da olmadığını göstermektedir. Muhasebede çalışanların sadece % 19'u lisans öğrenimi görmüştür. Muhasebe çalışanlarına ödenen ücret de son derece yetersiz kalmaktadır. Bu özelliklere sahip muhasebe örgütünün ancak ön muhasebe düzeyinde rol üstlendiği, yasaların öngördüğü zorunlu işlemlerin yürütüldüğü ve finansal tabloların hazırlandığı sonucu çıkarılabilir.

Elde edilen bulgulardan, bilanço ve gelir tablosunun bütün işletmelerde düzenlendiği, ek mali tabloların düzenlenme oranının ise yetersiz olduğu gözlenmiştir. Ayrıca profesyonel yöneticiler tarafından yönetilen işletmelerde ek mali tabloların düzenlenme oranı daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, profesyonel yöneticilerin görevlerini yetine getirirken daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını ve hesap verme sorumluluğunun hazırlanan finansal tabloların çeşitliliğini arttırdığı söylenebilir.

Muhasebeden elde edilen bilgilerin kullanım yerleri ile ilgili olarak yapılan analiz sonuçlarına göre; muhasebe bilgileri özellikle fiyatlama kararları ile maliyetlerin kontrolü konularında kullanılmaktadır. Uzun vadeli, stratejik özellikli karar alanlarında muhasebe bilgilerinin kullanım oranı düşüktür. Ayrıca, muhasebe bilgilerinin çeşitli karar süreçlerinde kullanımı ile yöneticilerin eğitim durumu ile

işletmedeki konumları arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Sadece sahip-yöneticilerin muhasebe bilgilerini profesyonel yöneticilere göre fiyatlama kararlarında daha yüksek oranda kullandıkları görülmüştür.

Araştırma kapsamında yer alan işletmelerin büyük bir bölümünde, yöneticinin günümüzün gerektirdiği en temel işletmecilik ve yöneticilik bilgisine dahi sahip olmadıkları görülmüştür. Ayrıca yöneticilerin önemli bir kısmı aynı zamanda işletmenin sahibi konumundadır. Ekonomik açıdan yeterince güçlü olmayan KOBİ türü işletmelerin başta yönetici olmak üzere kendi alanlarında uzman personel istihdam edememeleri yaşanan sorunların en önemli nedenidir. Uzun vadeli perspektifler doğrultusunda uzman personel istihdamına önem verilmesi, bu işletmelerin sorunlarının çözümünü kolaylaştıracaktır.

İşletmelerdeki kurumsallaşma sorunları, KOBİ'lerin başta finansman olmak üzere içinde buldukları çeşitli sorunları, vergi oranlarının yüksek oluşu, kayıt dışı ekonominin yüksek oranlarda olması vb. nedenler muhasebe sistemi tarafından üretilen finansal tablo bilgilerinin gerçek amacına yönelik olarak değil, vergi amacına yönelik olarak kullanmaya yönlendirmektedir.

İşletmenin gerçek durumunu gösterir nitelikte düzenlenen finansal tablolardaki verilerin hangi yönetsel amaçlar için kullanabileceği ve ne gibi yararların elde edilebileceği konusunda başta işletme yöneticileri olmak üzere gerekli eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin önemsenmesi fayda sağlayacaktır.

Çünkü yapılan araştırmadan elde edilen bulgulara göre, işletme yöneticilerinin büyük çoğunluğu, yöneticiler için muhasebe bilgilerinin önemli olduğu kabul etmektedir. Yöneticilerin yine çok önemli bir bölümü muhasebe bilgilerini yetersiz bulmakta ve bu konudaki bilgilerini arttırmak istemektedirler.

KAYNAKÇA

- Acar, D. ve H. Özçelik (2011)Muhasebe Bilgi Kalitesini Etkileyen Kritik Başarı Faktörleri, Muhasebe Finansman Dergisi, Sayı 49, (Ocak 2011).
- Aktan, C.C., M. Tunç ve N. Stevenson (2003), Cultural citizenship: Cosmopolitan questions.
- Arslan, R. (2009), Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Bilginin Artan Ekonomik Değeri ve İşletmeler Üzerindeki Etkileri, Uluslar arası Davras Kongresi Bildiriler Kitabı, (İsparta 2009), s.1506-1517.
- Bruns,W.J. (1974),“Accounting Information and Decision Making: Some Behavioral Hypothesis, Schiff M. ve A.Y. Lewin (editörler), Behavioral Aspects of Accounting, Prentice Hall.
- Çelik, O. (2003), Muhasebe Kuramı ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgilerinin Niteliği, No.52, Ocak, Ankara Üniversitesi: Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Day, J, P. Taylor (2002), The Accounting Deficit, Accountancy, Jan. 2002, Vol. 129, Issue 1301, P.130.
- Demir, B. (2010), Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi Kalitesi, Muhasebe Finansman Dergisi, Sayı 48, (Ekim,2010).
- Dinç, E.ve H. Abdioğlu (2009). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi ilişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12, Sayı 21, s. 157-184
- Drucker, P.F. (1993), Kapitalist ötesi toplum. Çev. Belkıs Çorakçı. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Fadlall, A. ve N. Wickramasinghe, (2004), An integrative framework for HIPAA-compliant IQ healthcare information system,Int.J.Health Care Qual. Assurance, 17:65-74.
- Gökdeniz, Ü. (2005), İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 27, 86-93.
- Gültan, S. (2003), Bilgi toplumu sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Hall, M. (2007), The Role of Accounting in Managerial Work, Accounting And Finance Association Of Australia And New Zealand, Conference, 1-3 July.
- Kalmış, H. ve B. Dalgın (2010), Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi ve Çanakkale’de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan 2010, Sayı 46, s.112-128.
- Karakaya, M. (1994), Muhasebe Bilgi Sistemi ve Bilgi Teknolojisi, Ankara, 1994.

- Kısakürek M. ve A. Pekcan (2005), Muhasebenin Ürettiği Bilgiye Farklı Açılardan Bakışlar, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6, 2: 107-125.
- McKinnon, S.M. ve W.J., Bruns (1992), The Information Mosaic, Harvard Business School Pres.
- Needles, B.E., M. Powers, S.K. Mills, H.R.Anderson (1999), Principles of Financial Accounting, Houghton Mifflin Company, Bonston-New York.
- Reid, G ve, J. Smith (2007), Reporting in Small Firms, Financial Management, April.
- Romney, M. B., P.J. Steinbart ve B. E. Cushing (1997), Accounting Information System, Seventh Edition, Addison-Wesley.
- Romney, M. B., P.J. Steinbart ve B.E. Cushing (2000), Accounting Information Systems, 8 th. Edition, Pearson Education.
- Scorte, M.C., A. Cozma ve L. Rus (2009), The Importance of Accounting Information In Crisis Times, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 11(1), 2009,194-200.
- Seetharaman A., J.R. Raj ve A.S. Saravanan (2010), The Changing Role of Accounting in the Health Care Industry, Reserch Journal of Business Management 4 (2): 91-102.
- Sprinkle, G. B. (2003), “Perspectives on Experimental Research in Managerial Accounting”,
Accounting, Organizations and Society, 28: 287-318.
- Weeken, H.J.M. ve M.J.F. Wouters (2002), Using Accounting Infirmination Systems By Operations Managers in A Project Company, Management Accounting Research, 13: 345-370.
- Yardımcıoğlu, M. (2006). Muhasebe Departmanından Elde Edilen Bilgilerin İşlevi ve Önemi: Kahramanmaraş Tekstil Sektöründe Bir Araştırma, Muhasebe ve Denetime Bakış, Ekim, s.71-108.
- Young, J.J. (2006), Making Up Users, Accounting, Organizations and Society, 31, 6: 579-600.